жағдайында орын алады, яғни пайданың төмендеу қарқыны және шығындардың артуы сату көлемінің төмендеу қарқынынан асып түседі.

Осылайша, сатылған өнім бірліктерінің көлемі толық құнын жабу үшін жеткілікті минималды мәнге жеткенде, фирма осы көлемнен тезірек өсе бастайтын пайда алады.

Әдебиет:

1. Чучалов Е.А., Бессонов Н.И. Приемы экономического анализа, 2018.
2. Хорнгрен Ч.Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект. А, 2016.
3. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет. М, 2011.
4. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры, М: Финансы и статистика, 2013.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚҰРЫЛЫС САЛАСЫНЫҢ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ДАМУ БОЛАШАҒЫ

Баймолдина С.Ж., экономика ғылымдарының магистрі,
Ильясова К. И., экономика ғылымдарының магистрі
Казахский автомобильно-дорожный інститут имени Л.Б.Гончарова

Кез келген мемлекеттің әлеуметтік, экономикалық саласында құрылыс маңызды орын алады. Құрылыс индустриясына жаңа технологияларды енгізу тиісті техникалық және инженерлік жабдықтарды, құрылыс материалдарын, бұйымдары мен конструкцияларын өндіру процесін, сондай-ақ құрылыс нысандарындағы жұмыстарды жеделдетуге мүмкіндік береді [1].

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасында 641 000 білікті мамандар мен жұмысшылар жұмыс істейтін 46 476 құрылыс ұйымы жұмыс істейді, сонымен қатар құрылыс саласына қатысты басқа да көптеген ұйымдар мен кәсіпорындар, мысалы, құрылыс материалдарын өндіру және геология мен сәулет саласы бар.

Қазақстанда жұмыс істеп тұрған құрылыс компанияларының саны күрт қысқарды. Ұлттық статистикалық басқарманың мәліметінше, ақпан айында ғана олардың саны 1500 мыңға азайса, ақпанның соңында олардың саны 14800-ге жеткен [2].

Елдің жалпы ішкі өніміндегі құрылыс үлесі де 2020 жылдың соңында төмендеп, 6,1%-ды құраса, 2021 жылдың соңында бұл көрсеткіш төмендеп, 5,8%-ды құрады.

Соның салдарынан елімізде мемлекеттік инвестиция есебінен салынған 286 нысанның құрылысы тоқтатылды. 84 жағдайда жоба құнының өсуіне байланысты құрылыс тоқтатылды

Сарапшылардың айтуынша, нәтижелер қазірдің өзінде айқын, наурыз айында республикадағы іскерлік белсенділік индексі айтарлықтай төмендеп, теріс аумаққа түсіп, 48,3 тармақты құрады.

Индекске енгізілген экономика салаларының ішінде ең көп құлдырау құрылыста болды: индекс 47,1 деңгейін көрсетеді, ал өнеркәсіпте – 48,2, қызмет көрсету саласында – 48,4.

Құрылыс саласының дамуы елдің экономикасы мен әлеуметтік жағдайына оң әсерін тигізуде. Одан кейінгі жылдары елімізде құрылыс айтарлықтай жақсы, қарқынды жүріп жатыр. Статистикалық комитеттің көрсеткіштерін алып, соның негізінде құрылыс саласының дамуын саралайтын болсақ, құрылыс жұмыстарының көлемі жағынан өсу ауқымын көреміз [3].

2020 жылы орындалған құрылыс жұмыстарының көлемі артып, 4934069181 құрады, 2019 жылы бұл көрсеткіш 4431666211 құрады, 2020 жылы орындалған құрылыс жұмыстары көлемінің өсімі 2019 жылмен салыстырғанда 11,1% құрады

Пайдалануға берілген жаңа ғимараттардың жалпы ауданы, Қазақстан Республикасы Ұлттық статистикалық бюросының мәліметі бойынша бұл көрсеткіш 2020 жылы 2814860, 2019 жылы – 4053379, 2018 жылы – 3560877. Құрылыс саласын талдауға сәйкес, мұны құрылыс материалдарының қымбаттауы, жаһандық пандемия және жобалар құнының өсуіне байланысты тоқтатылған құрылыс жобалары деп атауға болады.

2020 және 2021 жылдардағы құрылыс жұмыстарының көлемін салыстыратын болсақ, 2021 жылы құрылыс көлемі 2020 жылмен салыстырғанда айтарлықтай өсіп, 11,3 пайызды құрап отыр, – 561115 құрылыс жұмыстары [3].

Еліміздің құрылыс саласы стратегиясының негізгі мақсаты баспананың қолжетімділігін қамтамасыз ету, бағаның өсуіне жол бермеу және халықтың өмір сүру сапасын жақсарту болмақ.

Тұрғын үй мен құрылыс материалдарының қымбаттауын болдырмау үшін үш бағытта жұмыс жүргізілуде:

- құрылыс индустриясын цифрландыру;
- баға белгілеу жүйесін жетілдіру және құрылыста бақылауды күшейту;
- құрылыс материалдары өндірісін дамыту

Құрылыс саласын цифрландыру жүйесі – ақпараттық модельдеу әдістерін қолдана отырып, құрылыс объектілерін онлайн форматта модельдеуге мүмкіндік беретін ақпараттық модельдің мемлекеттік банкі енгізілуде.

Мемлекет Қазақстандағы құрылыс саласын дамыту үшін құрылыс нарығын монополиясыздандыру және оның бәсекеге қабілеттілігін дамыту, білім беру және денсаулық сақтау саласының мамандарына тұрғын үй салу және сатып алу үшін облыстық бюджеттерге несие беру және т.б.

Республиканың құрылыс стратегиясының басты мақсаты – қолжетімді тұрғын үйді ұлғайту, бағаның өсуіне жол бермеу және халықтың өмір сүру сапасын жақсартуға көмектесу

Әдебиет:
1. Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 16 шілдедегі N 242 Заңы Қазақстан Республикасындағы сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы (2021 жылғы 27 желтоқсандағы өзгерістер мен толықтырулармен).
2. Экономика. URL: https://kapital.kz/economic/
3. ХАБАРЛАНДЫРУЛАР. URL: http://stat.gov.kz/almaty

İNVESTISIYA LAYIHƏLƏRININ IŞLƏNMƏSINDƏ LOGISTIK IDARƏETMƏNIN XÜSUSIYYƏTLƏRI

Namazova Aynur Məhəmməd qızı
Mingəçevir Dövlət Universiteti
Azərbayan Dövlət İqtisad Universiteti, dissertant (Azərbaycan)

Investisiya layihəsinin logistik sistemi dedikdə, investisiya layihəsinin bütün mərhələlərində əmtəə, informasiya və maliyyə və s. axınların layihənin bütün iştirakçılarının qarşılıqlı məcmusu başa düşülür. Konseptual baxımdan logistik idarəetmənin müasir nəzəriyyəsi: sistemli təhlil, kibernetik yanaşma, əməliyyatların tədqiqi, iqtisadi-riyazi modelləşdirmə metodologiyasına əsaslanır.

Ümumiyyətlə, sistemli yanaşma baxımından dərin struktur və məzmun araşdırmaları aparmadan keyfiyyətli idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsi qeyri-mümkündür. Sistemli təhlil istənilən obyektin elə bir araşdırılması metodologiyasıdır ki, burada müşahidə və araşdırmaları sistemli olaraq təşkil edilir.

Müxtəlif iqtisadi səviyyələrdə proqram – məqsədli planlaşdırma, funksional – sistemli təhlil, proqnozlaşdırma, modelləşdirmə və s. kimi idarəetmə metodlarından logistik sistemin təhlili zamanı qarşıya çıxan problemlərin həlli üçün istifadə olunur.

Qeyd etmək lazımdır ki, logistik sistemlər formalaşdırılarkən sistemli yanaşmanın bir sıra prinsiplərinə xüsusi diqqət yetirilməsi tələb olunur:

- sistemin yaradılmasının mərhələlər üzrə ardıcıl olaraq davam etməsi, ardıcıllıq prinsipi;
- layihələşdirilən sistemin informasiya, resurs, etibarlılıq və digər xüsusiyyətlərinin uzlaşdırılması;
-ayrı-ayrı yarımsistemlər və bütün sistemin məqsədləri arasında münaqişələrin yoxluğu prinsipi.

Sistemli təhlili qeyd olunan prinsiplərə əsalanmaqla aşağıdakı mərhələlər üzrə həyata keçirmək lazımdır:

- Problemin iqtisadi baxımdan təhlilini aparmaq;
- Mövcud sistemlərin struktiv təhlilini araşdırmaq;
- Sistemlərin ümumi məqsəd və səmərəlilik meyarını müəyyən etmək;
- Məqsədi həyata keçirmək üçün resurslara olan tələbatı müəyyən etmək;
- Proqnozlaşdırmaq, gələcək dövr üçün mövcud vəziyyəti qiymətləndirmək;
- Kompleks inkişaf proqramının tərtibi;
- Qarşıya qoyulan məqsədə çatmaq üçün əlverişli sistemi qurmaq.